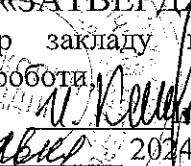

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра філософії та суспільних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор закладу вищої освіти з
наукової роботи,
професор КАЙДАШЕВ
«16» 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

освітнього компонента

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

для здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-науковими програмами «Медицина», «Стоматологія», «Педіатрія», «Громадське здоров'я», «Біологія»

Галузі знань: **22 – Охорона здоров'я, 09 - Біологія**
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальності: 222 – Медицина, 221 – Стоматологія, 228 – Педіатрія, 229 –
Громадське здоров'я, 091 – Біологія та біохімія
(шифр і назва спеціальності)

Полтава
2024

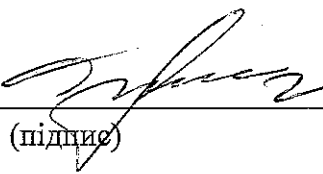
Робоча програма освітнього компонента «Історія української державності» для здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-науковими програмами «Медицина», «Стоматологія», «Педіатрія», «Громадське здоров'я», «Біологія».

Розробник – кандидат історичних наук, старший викладач Вікторія Каюн.

Робоча програма освітнього компонента «Історія української державності» затверджена на засіданні Вченої ради Університету

Протокол № 9 від «26» червня 2024 року

Учений секретар

(підпис)

(доц. Філатова В. Л.)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Робоча програма освітнього компонента «Історія та філософія науки» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки в аспірантурі за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти галузей знань 22 – Охорона здоров'я, 09 – Біологія, спеціальностей 222 – Медицина, 221 – Стоматологія, 228 – Педіатрія, 229 – Громадське здоров'я, 091 – Біологія.

Освітній компонент є *вибірковим*.

Викладається у 2 семестрі 1 року навчання в аспірантурі в обсязі – 90 год. (3 кредити ECTS) зокрема: лекції – 10 год., семінарські заняття – 26 год., самостійна робота – 54 год. У курсі передбачено 2 змістові модулі.

Завершується – заліком.

Зміст освітнього компонента. Освітній компонент «Історія української державності» є базовим у підготовці здобувачів третього освітньо-наукового рівня. Освітній компонент складається із лекційних та семінарських занять, на яких будуть висвітлені питання зародження української державності, її суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток, еволюція інституту державності на різних історичних етапах, значення національно-визвольних рухів, історичне значення видатних постатей минулого та сьогодення у формуванні національної свідомості українців, історико-правові наслідки війн, історичні особливості державотворчих процесів в незалежній Україні, а також протистояння України російській агресії в умовах гібридної війни.

Місце освітнього компонента (в структурно-логічній схемі підготовки здобувачів відповідного напрямку). Освітній компонент «Історія української державності» є базовим у циклі загальнонаукової підготовки третього освітньо-наукового рівня вищої освіти.

Розподіл змісту освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії за циклами наведено нижче.

Цикли підготовки в аспірантурі:

1. Оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями:

НК 1 Історія та філософія науки

НК 2 Основи академічної доброчесності та антикорупція

НК 3 Педагогіка та психологія вищої освіти та психологія спілкування

ВК 1 Теорія пізнання у біомедицині

ВК 2 Інтегративна біологія

ВК 3 Історія української державності

2. Цикл мовних освітніх компонент (здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів наукової роботи українською та іноземною мовами):

НК 4 Курс англійської мови наукового спілкування

НК 5 Українська мова професійного спрямування

ВК 4 Корективний курс англійської мови

ВК 5 Англійська мова (прогресивний рівень)

3. Цикл набуття універсальних навичок дослідника:

НК 6 Методологія наукового та патентного пошуку та біоетика

НК 7 Медична статистика та біоінформатика

НК 8 Цифровізація вищої освіти і досліджень у галузі охорони здоров'я

ВК 6 Молекулярна біологія

ВК 7 Клінічна імунологія та алергологія

ВК 8 Основи профілактики і терапії впливу гострого та хронічного стресу на ментальне здоров'я

ВК 9 Клінічна епідеміологія

4. Цикл дисциплін професійної та практичної підготовки:

НК 9 Трансляційна медицина

НК 10 Практика викладання фахових дисциплін

НК 11 Сучасні методи лабораторних та інструментальних досліджень

Вибіркові компоненти

Зв'язок з іншими компонентами. «Історія української державності» як курс загальнонаукової підготовки пов'язаний з багатьма дисциплінами, що викладаються на другому (магістерському) рівні вищої освіти циклу, зокрема: історією та філософією науки, педагогікою та психологією вищої освіти та психологією спілкування, іншими.

Предметом вивчення освітнього компонента є складний процес історії формування та розвитку багатомільйонного українського народу, його діяльності в соціально-економічній, суспільно-політичній та культурній сферах з найдавніших часів до сьогодення.

Мета освітнього компонента - формування у здобувачів ступеня доктора філософії наукового історичного мислення на основі теоретичних знань, а також поглиблення ключових компетентностей, що стосуються історичного процесу державотворення та становлення української державності.

Завдання освітнього компонента - ознайомити слухачів курсу з основними етапами, подіями, та постатями, що формували українську державність; проаналізувати ключові концепції, теорії та методології дослідження історії української державності; розвинути навички роботи з історичними джерелами, аналізу та інтерпретації інформації; формувати у слухачів вміння критичного мислення, аргументації та ведення дискусії.

В результаті вивчення освітнього компонента здобувач ступеня доктора філософії повинен

знати:

- закономірності та особливості розвитку української державності в різні історичні періоди;
- взаємозв'язок історії України з історією інших країн світу;
- вплив історичних подій на сучасне життя України;
- історію української культури, мови та права.

вміти:

- аналізувати та інтерпретувати історичні джерела;
- використовувати сучасні методи дослідження історії;
- аргументовано висловлювати свою точку зору з історичних питань;
- вести дискусії та полеміку з історичних питань.

Кінцеві цілі дисципліни:

- Вміння використовувати історичні знання для розуміння сучасних проблем та прийняття рішень.
- Розуміння свого місця в історії, знання про минуле своєї країни, почуття національної гідності та патріотизму.
- Вміння критично мислити, аргументовано висловлювати свою точку зору, активно брати участь у громадському житті.
- Знання про українську культуру, мову, право, традиції та цінності.

Контроль знань і розподіл балів, які отримують здобувачі

Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

У змістовий модуль I (ЗМ1) входять теми 1 - 3,

у змістовий модуль II (ЗМ2) – 4-5.

Оцінювання за формами контролю:

	Змістовий модуль I	Змістовий модуль II	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	61	61	122
Максимум	100	100	200

Для здобувачів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 122 бали*, для одержання іспиту обов'язково *перескладання поточного контролю та/або індивідуальної самостійної роботи.*

При цьому, кількість балів:

Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою

При цьому, кількість балів:

0-79 відповідає оцінці «незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням дисципліни;

80-118 відповідає оцінці «незадовільно»;

122-128 відповідає оцінці «задовільно» («достатньо»);

130-138 відповідає оцінці «задовільно»;

140-158 відповідає оцінці «добре»;

160-178 відповідає оцінці «добре» («дуже добре»);

180-200 відповідає оцінці «відмінно».

Шкала відповідності:

За 200 – бальною шкалою		За чотирибальною шкалою	
A	180-200	5	відмінно
B	160-178	4	добре
C	140-158		
D	130-138	3	задовільно
E	122-128		
F_x	80-118	2	не задовільно
F	0-79	2	не задовільно (без права перездачі)

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «Історія української державності»

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінарські	С/Р
Змістовий модуль 1. Українська державність: витоки, форми, тенденції				
1	Тема 1. Вступ. Зародження української державності.	2	6	8
2	Тема 2. Гетьманська держава XVII – XVIII ст.	2	4	6
3	Тема 3. Відродження ідеї Української національної державності.	2	4	6
ВСЬОГО ЗА МОДУЛЕМ		6	14	20
Змістовий модуль 2. На шляху до відродження державності (XX – початок XXI ст.)				
5	Тема 4. Нові тенденції суспільно-політичного життя України в XX столітті.	2	6	16
6	Тема 5. Історичні особливості державотворчих процесів в незалежній Україні.	2	4	18
ВСЬОГО ЗА МОДУЛЕМ		4	10	34
ЗАЛК		-	2	-
УСЬОГО		10	26	54

Загальний обсяг **90 год** в тому числі:

Лекцій – **10 год.**

Семінарські заняття – **26 год.**

Самостійна робота – **54 год.**

Змістовий модуль 1. Українська державність: витоки, форми, тенденції

Тема 1. Зародження української державності (14 години)

Лекція 1. Вступ. Зародження української державності (2 год).

1. Вступ. Поняття, ознаки, символи та атрибути державності.
2. Київська Русь: передумови утворення та концепції походження держави. Державно-політичний устрій Київської Русі.
3. Суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток Київської Русі.
4. Еволюція інституту державності в Галицько-Волинському князівстві.

Контрольні запитання та завдання:

1. Які перші ознаки ранньокласового суспільства?
2. Які ознаки державності?
3. Назвіть атрибути державності?
4. Що є передумовами утворення Київської Русі?
5. Основні концепції походження держави.

Семінарське заняття (6 год):

1. Формування українського етносу.
2. Формування української народності.
3. Концепції етногенезу слов'ян. Версії україногенезу.
4. Становлення і розвиток державності у східних слов'ян.
5. Напрями міжнародної політики княжого періоду.
6. Запровадження християнства як державної релігії на Русі.
7. Причини та наслідки феодалної роздробленості Київської Русі. Її значення в історичній долі українського та інших слов'янських народів.
8. Еволюція інституту державності в Галицько-Волинському князівстві.
9. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Польського королівства (сер. XIV – перш. пол. XVI ст.).
10. Українські землі у складі Речі Посполитої (др. пол. XVI – перш. пол. XVII ст.).
11. Люблінська унія 1569 р. та Берестейська унія 1596 р.: причини, зміст, наслідки.
12. Роль міського самоврядування за магдебурзьким правом у соціальній історії України.
13. Становлення і розвиток української культури та філософської думки (Іоан Дамаскін, Іларіон, Володимир Мономах, Іван Вишенський, Костянтин Острозький, Петро Могила, Феофан Прокопович)

Завдання для самостійної роботи (8 годин):

1. Періодизація політичної історії Київської Русі.
2. Суспільно-політичний устрій Київської Русі. (кін. IX – поч. XIV ст.).
3. Соціально-економічний розвиток Київської Русі. (кін. IX – поч. XIV ст.).
4. Динаміка соціальної структури в українських землях у пізньому середньовіччі (XIV– XVI ст.).

Рекомендована література:

1. Борисова, О. В. Історія української державності : підручник : у 2 т. Т. 1 : Давні часи. Середньовіччя. Нова доба / О. В. Борисова, А. О. Климов ; МОН України ; Луганськ. нац. аграр. ун-т. – Київ : Кондор, 2018. – 344 с.
2. Бунятян К. П. Давнє населення України. Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1999. – 228 с.
3. Бунятян К. П., Мурзін В. Ю., Симоненко О. В. На світанку історії. – К.: Альтернативи, 1998. – 336 с.
4. Гайдай Л.І. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях (від найдавніших часів до Хмельниччини): навч. посіб.-комент. / Л. І. Гайдай. – Луцьк: Вежа, 2000. – 435 с.
5. Дещинський Л. Є. та ін. Історія України та її державності. Курс лекцій: Навч. посібник / Л. Є. Дещинський, С. В. Терський, І.Я. Хома та ін. – Львів: «Львівська політехніка», 2009. – Тема 1. – С. 14 – 31.
6. Історія України від давнини до сучасності: навч. посіб. / Департамент освіти і науки Львів. облдержадмін., Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, КЗ ЛОР «Львів. обл. Мала акад. наук учнів. молоді» ; [уклад.]: Зоя Баран, Надія Кокотко, Роман Гарнавський. – Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2014. – 102 с.
7. Історія України та її державності: курс лекцій: навч. посіб. для студ. і викладачів вищих навч. закл. / Л. Є. Дещинський [та ін.] ; наук. ред. Л.Є. Дещинський ; Національний ун-т «Львівська політехніка». – Вид. 5-те, перероб. і допов. – Л.: [б.в.], 2009. – 474 с.
8. Історія української державності: практикум: [Навчальний посібник] / В.О. Хвіст. – К.: ЦП «Компринт», 2017. – 520 с.

Тема 2. Гетьманська держава XVII – XVIII ст. (14 годин)

Лекція 2. Гетьманська держава XVII – XVIII ст. (2 години)

1. Історичне значення Запорозької Січі в боротьбі українського народу за державну незалежність.
2. Українська національна революція: періодизація, причини, наслідки.

3. Програма Б.Хмельницького щодо побудови української держави на основі ідеї української соборності. Основні ознаки Української козацької держави.
4. Боротьба за збереження козацької держави гетьманів Лівобережної та Правобережної України в добу Руїни (60-80-ті рр. XVII ст.).
5. Ліквідація царизмом інституту української державності у XVIII ст.

Контрольні запитання та завдання:

1. Назвіть форму устрою Запорізької Січі.
2. Які причини та характер національно-визвольної революції?
3. Назвіть ознаки Української козацької держави?
4. Що таке Руїна?
5. Назвіть гетьманів Лівобережної України доби Руїни.
6. Назвіть гетьманів Правобережжя доби Руїни.
7. Хто став останнім гетьманом українського козацтва?

Семінарське заняття (4 години):

1. Генеза та розвиток українського козацтва як соціальної і державотворчої сили.
2. Запорозька Січ – українська козацька демократична республіка.
3. Б.Хмельницький – реформатор і фундатор української державності.
4. Українська національно-визвольна війна 1648–1676 рр.: причини, рушійні сили, історичне значення.
5. Політичний та економічний розвиток Правобережної України у др. пол. XVII – XVIII ст.
6. Особливості територіально-політичного устрою та економічного розвитку Лівобережної України в др. пол. XVII – XVIII ст.
7. Державотворча концепція і політична діяльність І.Мазепи.
8. Конституція Пилипа Орлика 1710 року, як основа українського та європейського конституціоналізму.
9. Ліквідація політичної автономії Гетьманщини. Подальша доля українського козацтва.

Завдання для самостійної роботи (6 годин)

1. Основні ознаки Української козацької держави.
2. Участь України в Північній війні. Гетьманування І. Мазепи.

Рекомендована література:

1. Бойко О.Д. Історія України: підручник / О. Д. Бойко. – 7-ме вид., допов. – Київ: Академвидав, 2018. – 734 с.
2. Борисова, О. В. Історія української державності : підручник : у 2 т. Т. 1 : Давні часи. Середньовіччя. Нова доба / О. В. Борисова, А. О. Климов ; МОН України ; Луганськ. нац. аграр. ун-т. – Київ : Кондор, 2018. – 344 с.
3. Бунятян-К. П. Давнє населення України. Навчальний посібник. – К.: Либідь, 1999. – 228 с.
4. Бунятян К. П., Мурзін В. Ю., Симоненко О. В. На світанку історії. – К.: Альтернативи, 1998. – 336 с.
5. Володарі гетьманської булави. – К.: Варта, 1995. – 560 с.
6. Гайдай Л.І. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях (від найдавніших часів до Хмельниччини): навч. посіб.-комент. / Л. І. Гайдай. – Луцьк: Вежа, 2000. – 435 с.
7. Дещинський Л. Є. та ін. Історія України та її державності. Курс лекцій: Навч. посібник / Л. Є. Дещинський, С. В. Терський, І.Я. Хома та ін. – Львів: «Львівська політехніка», 2009. – Тема 1. – С. 14 – 31.
8. Історія України від давнини до сучасності: навч. посіб. / Департамент освіти і науки Львів. облдержадмін., Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, КЗ ЛОР «Львів. обл. Мала акад. наук учнів. молоді» ; [уклад.]: Зоя Баран, Надія Кокотко, Роман Тарнавський. – Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2014. – 102 с.
9. Історія України та її державності: курс лекцій: навч. посіб. для студ. і викладачів вищих навч. закл. / Л. Є. Дещинський [та ін.] ; наук. ред. Л.Є. Дещинський ; Національний ун-т «Львівська політехніка». – Вид. 5-те, перероб. і допов. – Л.: [б.в.], 2009. – 474 с.
10. Історія українського війська / І. Крип'якевич, Б. Гнатович, З. Стефанов, О. Думін, С. Шрамченко. У 3-х Ч. – Львів: Видання Івана Тиктора, 1993. – Ч. 1. – 288 с.
11. Історія української державності: практикум: [Навчальний посібник] / В.О. Хвіст. – К.: ЦП «Компринт», 2017. – 520 с.
12. Мицик Ю. Джерела з історії національно-визвольної війни українського народу середини XVII століття. – Дніпропетровськ: Дніпро, 1996. – 262 с.
13. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків. – У 3-х томах. – Т. 1. – К.: Наукова думка, 1990. – 592 с.
14. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків. – У 3-х томах. – Т. 2. – К.: Наукова думка, 1990. – 560 с.
15. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків. – У 3-х томах. – Т. 3. – К.: Наукова думка, 1993. – 560 с. 13.

Тема 3. Відродження ідеї Української національної державності. (12 годин).

Лекція 3. Відродження ідеї Української національної державності. (2 години)

1. Національно-державницька думка в період перебування України під владою Російської та Австро-Угорської імперії.
2. Модернізаційні процеси на українських землях: адміністративно-політична, соціально-економічна, культурно-освітня сфери.
3. Пробудження національної самосвідомості в середовищі української інтелігенції.
4. Питання української державності і суспільно-політичному русі.

Контрольні запитання та завдання:

1. Яка частина українських земель належала Російській імперії?
2. Які реформи впроваджувались на українських землях в складі Російської імперії?
3. Що запроваджували модернізаційні реформи на західноукраїнських землях, що входили до складу Австрійської імперії?
4. Що містив патент (імператорський наказ) Марії-Терезії у 1779 році?
5. Хто входив до складу «Руської трійці»?
6. В чому була сутність модернізаційних процесів на українських землях?

Семинарське заняття (4 години):

1. Український дворянський традиціоналізм другої половини XVIII – початку XIX ст.
2. Українофільство першої половини XIX ст.: ідеологічні засади та провідні діячі.
3. Ідеологія Кирило-Мефодіївського товариства.
4. Громадівський рух другої половини XIX ст.: ідеологічні засади та провідні діячі.
5. Наукове товариство ім. Т. Шевченка (НТШ): напрями діяльності та роль в українській культурі на рубежі XIX–XX ст.
6. «Народовці» та «москвофіли» в суспільно-політичному житті Західної України другої половини XIX – початку XX ст.
7. Політичні партії в Західній Україні наприкінці XIX: ідеологічні засади та провідні діячі.
8. Політичні партії в Наддніпрянській Україні наприкінці XIX – на початку XX ст.: ідеологічні засади та провідні діячі.

Завдання для самостійної роботи (6 годин).

1. Вплив революції 1848-1849рр. на західноукраїнських землях.
2. Проблеми формування української нації у ХІХ столітті.
3. Масонство в Україні.

Рекомендована література:

1. Бойко О.Д. Історія України: підручник / О. Д. Бойко. – 7-ме вид., допов. – Київ: Академвидав, 2018. – 734 с.
2. Верига В. Нариси з історії України (кінець ХVІІІ – початок ХХ ст.). – Львів: Світ, 1996. – 447 с.
3. Децинський Л. Є. та ін. Історія України та її державності. Курс лекцій: Навч. посібник / Л. Є. Децинський, С. В. Терський, І.Я. Хома та ін. – Львів: «Львівська політехніка», 2009. – Тема 8. – С. 189 – 222.
4. Іванченко Р. П. Історія без міфів: Бесіди з історії укр. державності: навч. посібник / Р. П. Іванченко. 3-є вид., переробл. і допов. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. – С. 213 – 264.
5. Іванова Л. Г., Іванченко Р. П. Громадівський рух 60-х рр. ХІХ ст. в Україні: проблеми, ідеологія. – К.: МІЛП, 1999. – 128 с.
6. Ісакова Н. П., Кропивко О. М., Паламарчук Н. І. Історія України (в схемах і таблицях). Навчальний посібник для студентів аграрних закладів ІІІ-ІV рівня акредитації. – Київ: Аграрна освіта, 2005. – 204 с.
7. Історія української державності: практикум: [Навчальний посібник] / В.О. Хвіст. – К.: ЦП «Компринт», 2017. – 520 с.
8. Крижанівська О. О. Таємні організації в Україні. Масонський рух у ХVІІІ – на початку ХХ століття. – К.: Аквілон-Прес, 1998. – 134 с.
9. Павко А. І. Політичні партії, організації в Україні: кінець ХІХ – початок ХХ століття; зародження, еволюція, діяльність, історична доля. – К.: Знання, 2001. – 112 с.
10. Політична історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В. І. Танцюри. – К.: Академія, 2001. – С. 151 – 181.
11. Сарбей В. Г. Національне відродження України. – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с.
12. Шевчук В. П., Тараненко М. Г. Історія української державності: Курс лекцій: Навч. посібник. – Київ: Либідь, 1999. – Лекція 8. – С. 140 – 172.

Змістовий модуль 2. На шляху до відродження державності (XX – початок XXI ст.)

Тема 4. Нові тенденції суспільно-політичного життя України в XX столітті. (50 год.).

Лекція 4. Нові тенденції суспільно-політичного життя України в XX столітті. (2 години)

1. Передумови відродження української державності. Українська революція 1917-1921 рр.: досягнення й прорахунки в державотворчих змаганнях.
2. Утвердження радянської форми державності в Україні (1917-1920 рр.)
3. Історико-правові наслідки Другої світової війни для української державності.
4. Спроба лібералізації політичного режиму (1953-1964 рр.).
5. Наростання кризових явищ у політичному житті України у 60-80-х рр. XX століття.

Контрольні запитання та завдання:

1. Що закріплювали чотири універсали Центральної Ради?
2. В чому були прорахунки правління П. Скоропадського?
3. Які були наслідки для України після Другої світової війни?
4. Що таке «Відлига»?
5. В чому полягала сутність «Холодної війни»?

Семінарське заняття (6 годин):

1. Українські політичні рухи та партії початку XX ст.
2. Українські фракції в парламентах Російської та Австро- Угорської імперій.
3. Українське питання в роки Першої світової війни.
4. Українська Центральна Рада: соціальна база, структура та програмні завдання. Внутрішня та зовнішня політика.
5. Українська держава гетьмана П. Скоропадського: внутрішня та зовнішня політика, причини падіння.
6. Директорія УНР: склад, соціальна база, внутрішня та зовнішня політика, причини падіння.
7. Державотворчі процеси на західноукраїнських землях. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р.
8. Українізація в Українській СРР: політичний і соціокультурний аспекти.
9. Соціально-економічні і політичні наслідки насильницької колективізації в Україні. Голодомор 1932–1933 рр.: джерела та історія дослідження.

10. Сталінські репресії в Україні та їх згубні наслідки для України. Радянський тоталітарний режим в Україні: генеза, специфіка, періодизація, наслідки.
11. Українське питання в міжнародній політиці напередодні та на початку Другої світової війни.
12. Організація українських націоналістів (ОУН): ідеологія, методи діяльності, політичні фракції.
13. «Радянізація» західноукраїнських областей.
14. Шістдесятники в історії української культури. Дисидентський рух в Україні у 60–80-х рр. ХХ ст.
15. Складність та суперечливість перебудовчих процесів в Україні (1985 – 1991 рр.)

Завдання для самостійної роботи (16 годин):

1. Універсали Центральної Ради: еволюція українського державотворення, соціально-економічних пріоритетів суспільного розвитку.
2. Селянські рухи в Україні у 1918 – 1920 рр.
3. Західноукраїнська Народна Республіка.

Рекомендована література:

1. Бойко О.Д. Історія України: підручник / О. Д. Бойко. – 7-ме вид., допов. – Київ: Академвидав, 2018. – 734 с.
2. Борисова, О. В. Історія української державності : підручник : у 2 т. Т. 2 : 1917 - 2017 рр. / О. В. Борисова, А. О. Климов ; М-во освіти і науки України ; Луганськ. нац. аграр. ун-т. – Київ : Кондор, 2018. – 463 с.
3. Гунчак Т. Україна. I пол. ХХ ст. – К.: Либідь, 1993. – 288 с.
4. Держалюк М. С. Міжнародне становище України та її визвольна боротьба у 1917 – 1922 рр. – К.: Оріяни, 1998. – 240 с.
5. Дещинський Л. Є. та ін. Історія України та її державності. Курс лекцій: Навч. посібник / Л. Є. Дещинський, С. В. Терський, І.Я. Хома та ін. – Львів: «Львівська політехніка», 2009. – Тема 10. – С. 253 – 282.
6. Іванова Л.Г., Іванченко Р.П. Громадівський рух 60-х рр. ХІХ ст. в Україні: проблеми, ідеологія. – К.: МІЛП, 1999. – 128 с.
7. Іванченко Р. П. Історія без міфів: Бесіди з історії укр. державності: навч. посібник / Р. П. Іванченко. 3-є вид., переробл. і допов. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. – С. 277 – 330.
8. Іванченко, Р. П. Історія без міфів : бесіди з історії української державності : навч. посіб. для ВНЗ / Раїса Іванченко. – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, [2014]. – 624 с.

9. Ісакова Н. П., Кропивко О. М., Паламарчук Н. І. Історія України (в схемах і таблицях). Навчальний посібник для студентів аграрних закладів III-IV рівня акредитації. – Київ: Аграрна освіта, 2005. – 204 с.
10. Історія української державності: практикум: [Навчальний посібник] / В.О. Хвіст. – К.: ЦП «Компринт», 2017. – 520 с.
11. Нагаєвський І. Історія української держави ХХ століття. – К.: Укр. письменник, 1994. – 413 с.
12. Новітня історія України (1900-2000). Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К.: Вища шк., 2000. – 663 с.
13. Останній гетьман. Ювілейний збірник пам'яті П. Скоропадського 1873 – 1945. – К.: Академпрес, 1993. – 399 с.
14. Офіцинський Р. А. Історія УПА / Роман Офіцинський ; [худ.-оформ. Є.В. Вдовиченко]. – Харків : Орбіта, 2021. – 127 с.
15. Павленко Ю., Храмов Ю. Українська державність у 1917 – 1919 рр. – К.: Манускрипт, 1995. – 262 с.
16. Політична історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В. І. Танцюри. – К.: Академія, 2001. – С. 206 – 246.
17. Понипалаяк, А. Останній командир УПА. Життя і боротьба Василя Кука / Аліна Понипалаяк. – Київ : Наш формат, 2021. – 256 с.
18. Посівнич, М. Життя і діяльність Степана Бандери : документи і матеріали / ред. і упоряд. М. Посівнич ; МБУ «Центр Національного Відродження» ; Координаційна рада вшанування пам'яті лицарів ОУН і УПА. – Тернопіль : Астон, 2018. – 642 с.
19. Реєнт О. П., Рубльов О. С. Українські визвольні змагання 1917 – 1921 рр. – К.: Альтернативи, 1999. – 320 с.
20. Солдатенков В. Ф. Українська революція: концепція та історіографія (1918 – 1920 рр.). – К.: Просвіта, 1999. – 508 с.
21. Удовиченко О. І. Україна у війні за державність (1917 – 1921 рр.). – К.: Україна, 1995. – 206 с.
22. Шевчук В. П., Тараненко М. Г. Історія української державності: Курс лекцій: Навч. посібник. – Київ: Либідь, 1999. – Лекція 10 – 13. – С. 197 – 311.
23. Яневський Д. Б. Проект «Україна». Грушевський. Скоропадський. Петлюра / Д.Б. Яневський. – Харків: Фоліо, 2012. – 921 с.

Тема 5. Історичні особливості державотворчих процесів в незалежній Україні. (24 годин)

Лекція 5. Структура наукових досліджень (2 години)

1. Незалежна Українська держава: шляхи легітимізації.

2. Історичний вимір конституційного процесу та його роль у політичному реформуванні України.
3. Політична система України: шляхи демократичних перетворень.
4. Українські вектори міжнародної політики.
5. Російська агресія проти України 2014-2024 рр.

Контрольні запитання та завдання:

1. Розкрийте зміст «Декларації про державний суверенітет України». Коли її було проголошено?
2. Коли і за яких обставин було прийнято Акт проголошення незалежності України? Розкрийте його зміст.
3. Коли і за яких умов Верховна Рада прийняла нову Конституцію України?
4. Назвіть найбільш масові й впливові сучасні політичні партії в Україні, їхніх лідерів і приналежність до партійного «спектру»: праві, центристи, ліві.
5. Охарактеризуйте пріоритетні напрями зовнішньої політики сучасної України.
6. Сутність та наслідки політичних криз в Україні в кінці 2004 р. та у кінці 2013 – на початку 2014 рр.

Семінарське заняття (4 години):

1. Розпад Радянського Союзу і проголошення незалежної України: причини, рушійні сили, історичне значення.
2. Розгортання державотворчих процесів: створення правової бази, становлення владних структур, формування багатопартійності.
3. Зовнішньополітичний курс незалежної України.
4. Конституційний процес та прийняття Основного Закону України 1996 р.
5. Реформування політичної системи та розбудова громадянського суспільства у незалежній Україні.
6. Соціально-економічні перетворення в незалежній Україні.
7. Україна як фактор міжнародної політики. Інтегрування України в європейське та світове співтовариство.
8. Міграційні процеси в новій і новітній історії України. Формування української діаспори.
9. Сутність та наслідки політичних криз в Україні в кінці 2004 р. та у кінці 2013 – на початку 2014 рр.
10. «Революція Гідності».
11. Створення автокефальної помісної Православної церкви України.

12. Російська агресія проти України. Анексія Криму. Антитерористична операція.
13. Повномасштабна війна росії проти України (24 лютого 2022 р.).

Завдання для самостійної роботи (18 годин):

1. Прийняття та основні положення Конституції 1996 р.
2. «Помаранчева революція».
3. Конфлікт з росією довкола о. Тузла.
4. Убивство Г. Гонгадзе: слідство триває.

Рекомендована література:

1. Алексеев Ю. М., Кульчицький С. В., Слюсаренко А. Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.). – К.: ЕксОб, 2000. – 2095 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: підручник / О. Д. Бойко. – 7-ме вид., допов. – Київ: Академвидав, 2018. – 734 с.
3. Борисова, О. В. Історія української державності : підручник : у 2 т. Т. 2 : 1917 - 2017 рр. / О. В. Борисова, А. О. Климов ; М-во освіти і науки України ; Луганськ. нац. аграр. ун-т. – Київ : Кондор, 2018. – 463 с.
4. Боечко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: історична ретроспектива та сучасний стан. – К.: Основи, 1994. – 168 с.
5. Децинський Л. Є. та ін. Історія України та її державності. Курс лекцій: Навч. посібник / Л. Є. Децинський, С. В. Терський, І. Я. Хома та ін. – Львів: «Львівська політехніка», 2009. – Тема 16. – С. 410 – 429.
6. Іванченко Р. П. Історія без міфів: Бесіди з історії укр. державності: навч. посібник / Р. П. Іванченко. 3-є вид., переробл. і допов. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. – С. 457 – 487.
7. Ісакова Н. П., Кропивко О. М., Паламарчук Н. І. Історія України (в схемах і таблицях). Навчальний посібник для студентів аграрних закладів III-IV рівня акредитації. – Київ: Аграрна освіта, 2005. – 204 с.
8. Історія української державності: практикум: [Навчальний посібник] / В.О. Хвіст. – К.: ЦП «Компринт», 2017. – 520 с.
9. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Вікар, 1996. – 64 с.
10. Крисаченко В., Мостяєв О. Україна: природа і люди. – К.: НІСД, 2002. – 623 с. Литвин В. М. Україна на межі тисячоліть (1991 – 2000 рр.). – К.: Альтернативи, 2000. – 360 с. 11. Новітня історія України (1900 – 2000). Підручник / А.Г. Слюсаренко та ін. – К.: Вища школа, 2000. – 663 с.

11. Політична історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В. І. Танцюри. – К.: Академія, 2001. – С. 425 – 444.
12. Слюсаренко А., Томенко М. Історія української конституції. – К.: Знання, 1993. – 191 с.
13. Шевчук В. П., Тараненко М. Г. Історія української державності: Курс лекцій: Навч. посібник. – Київ: Либідь, 1999. – Лекція 20. – С. 446 – 473.
14. Кравченко Н.Б. Гібридна війна Росії проти України (1991-2021рр.). - К.: НУБіП, 2022. 158 с.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Алексеев С.В. Історія України: Короткий курс лекцій: [для студ. вузів усіх спец. та усіх форм навчання] / С. В. Алексеев [и др.] ; Донбаська держ. машинобудівна академія. – Краматорськ: ДДМА, 2007. – 228 с.
2. Аркас М.М. Історія України-Русі / Микола Аркас ; [упоряд., передм. Коваль Р. М.]. – Репр. вид. 1912 р. – Київ: Холодний Яр ; Кам'янець-Подільський: Медобори, 2013. – 424, [14] с.
3. Багацький В.В. Історія України: підручник / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. – Вид. третє, доп. і переробл. – К.: Алерта, 2010. – 388 с.
4. Бадах Ю.Г. Історія України. Практикум: навч. посіб. / Ю. Г. Бадах ; Київ. нац. торгов.-екон. ун-т. – К.: Київ. нац. торгов.-екон. ун-т, 2011. – 408 с.
5. Бойко О.Д. Історія України: підручник / О. Д. Бойко. – 7-ме вид., допов. – Київ: Академвидав, 2018. – 734 с.
6. Борисова, О. В. Історія української державності : підручник : у 2 т. Т. 1 : Давні часи. Середньовіччя. Нова доба / О. В. Борисова, А. О. Климов ; МОН України ; Луганськ. нац. аграр. ун-т. – Київ : Кондор, 2018. – 344 с.
7. Борисова, О. В. Історія української державності : підручник : у 2 т. Т. 2 : 1917 - 2017 рр. / О. В. Борисова, А. О. Климов ; М-во освіти і науки України ; Луганськ. нац. аграр. ун-т. – Київ : Кондор, 2018. – 463 с.
8. Бороденко О.А. Історія України: тест. завдання / О. А. Бороденко. – К.: Вид. Паливода А. В., 2008. – 128 с.
9. Гайдай Л.І. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях (від найдавніших часів до Хмельниччини): навч. посіб.-комент. / Л. І. Гайдай. – Луцьк: Вежа, 2000. – 435 с.
10. Гісем О.В. Історія України: опорні схеми, таблиці, коментарі / О. В. Гісем, О. О. Мартинюк. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2009. – 488 с.
11. Гісем О.В. Історія України в таблицях / О. В. Гісем [и др.]. – Х.: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2007. – 478 с.
12. Грушевський М.С. Історія України з ілюстраціями і доповненнями / М. С. Грушевський ; [уклад.: Й. Й. Брояк, В. Ф. Верстюк ; пер. з рос.: Салівон К. Ф., Данилюка І. Г. ; авт. ст. В. К. Губарев]. – Донецьк: БАО, 2011. – 527 с.
13. Грушевський М.С. Історія України з ілюстраціями і доповненнями / М. С. Грушевський ; пер. з рос. К. Ф. Салівон ; уклад. Й. Й. Брояк, В. Ф. Верстюк. – Донецьк: БАО, 2009. – 527с.
14. Грушевський М.С. Історія України-Руси: геогр. та етніч. показч. / Михайло Грушевський ; [уклад.: І. Б. Скочиляс, Н. В. Халак ; наук. ред. Я. Р. Дашкевич] ; Нац. акад. наук України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства

- ім. М. С. Грушевського, Канад. ін-т укр. студій Альберт. ун-ту, Центр дослідж. історії України ім. Петра Яцика. – Л.: [б. в.], 2010. – 467 с.
15. Губіна С.Л. Історія України в таблицях і схемах: основ. події, іст. док., політ. лідери, іст. факти, першоджерела: [навч. посіб.] / [Губіна Світлана Леонідівна]. – Вид. 3-тє, допов. – Харків: Торсінг плюс, 2014. – 93, [3] с.
  16. Гудзь В. Історія України: підручник для студ. вищ. навч. закладів / В. Гудзь. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Слово, 2008. – 672 с.
  17. Добров П.В. Історія України: курс лекцій і структурно-логічні схеми / Добров П. В., Єсіп І. М. – [Донецьк]: [Вебер, Донец. філ.], [2009]. – 472 с.
  18. Довжук І.В. Історія України: імена, події, факти (XX століття): навч. посіб. / І. В. Довжук ; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ: Видавництво СНУ ім. В.Даля, 2002. – 231 с.
  19. Дорошко, М. Історія України : знакові події та особистості / Микола Дорошко. – Київ : ТОВ «ОСНОВА-ПРИНТ ПЛЮС», 2021. – 472 с.
  20. Єрмолаєв, В. М. Історія держави і права України : підручник / В.М. Єрмолаєв. – Харків : Право, 2021. – 472 с.
  21. Заруба В.М. Історія України (з найдавніших часів до сьогодення): навч. посіб. для абітурієнтів / В. М. Заруба, Р. Ю. Васковський ; Юридична академія МВС України. Кафедра теорії та історії держави і права. – Д.: Ліра ЛТД, 2005.
  22. Земерова Т.Ю. Історія України. Основні події історії України. Політичний, економічний і культурний розвиток. Хронологічна таблиця: [посібник] / Т.Ю. Земерова, І. М. Скирда. – Х.: Співак В. Л.; Весна, 2014. – 511 с.
  23. Іванченко, Р. П. Історія без міфів : бесіди з історії української державності : навч. посіб. для ВНЗ / Раїса Іванченко. – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2014. – 624 с.
  24. Історія України: довідник / упоряд.: С. Крупчан [та ін.]. – 5-те вид., перероб. і доп. – К.: Казка, 2010. – 736 с.
  25. Історія України: курс лекцій / [В. М. Щербатюк та ін.] ; за ред. д-ра іст. наук В. М. Щербатюка ; Нац. акад. внутр. справ. – Київ: Фенікс, 2014. – 375 с.
  26. Історія України: навч. посібник / М. В. Борисенко [та ін.]. – К.: Ніка-Центр, 2007. – 184 с.
  27. Історія України: підручник / Г.Д. Казьмирчук [та ін.] ; наук. ред. Г.Д. Казьмирчук ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2-ге вид., випр. і допов. – К.: Логос, 2010. – 648 с.
  28. Історія України в особах. Козаччина: [нариси] / [Горобець В. М. та ін.]. – К.: Україна, 2013. – 301 с.
  29. Історія України від давнини до сучасності: навч. посіб. / Департамент освіти і науки Львів. облдержадмін., Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, КЗ ЛОР

«Львів. обл. Мала акад. наук учнів. молоді» ; [уклад.]: Зоя Баран, Надія Кокотко, Роман Тарнавський. – Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2014. – 102 с.

30. Історія України з найдавніших часів до наших днів: практикум для студ. неспец. ф-тів: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / упоряд. С.В. Герегова [та ін.] ; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. – 2-е вид., доп. – Чернівці: Наші книги, 2007. – 264 с.

31. Історія України та її державності / Л. Є. Дещинський [та ін.]. – Вид. 4-те, переробл. і доп. – Л.: Бескид Біт, 2008. – 444 с.

32. Історія України та її державності: курс лекцій: навч. посіб. для студ. і викладачів вищих навч. закл. / Л. Є. Дещинський [та ін.] ; наук. ред. Л.Є. Дещинський ; Національний ун-т «Львівська політехніка». – Вид. 5-те, перероб. і допов. – Л.: [б.в.], 2009. – 474 с.

33. Історія України та її державності: навч. посібник для студ. і викладачів вищих навч. закл. / Л. Є. Дещинський [та ін.] ; наук. ред. Л. Є. Дещинський ; Науково-методичний центр вищої освіти Міністерства освіти і науки України. – 3. вид., перероб. і доп. – Л.: Бескид Біт, 2005. – 368 с.

34. Історія України у питаннях та відповідях: навч. посіб. з підготов. до модул. контролю знань студ. неіст. фаху / В. І. Масальський [та ін.]. – Донецьк: Донеччина, 2009. – 399 с.

35. Історія України. Джерельний літопис / за ред. В. І. Червінського та М.І. Обушного ; [упоряд.: В. І. Червінський та ін.]. – 2-ге вид., випр. й допов. – К.: КВІЦ, 2012. – 831 с.

36. Історія України. Комплексний довідник + профільний рівень / [уклад.: Воропаєва В. В. та ін.]. – Видю 5-те, допов. та перероб. – Харків: Весна: Співак В. Л., 2014. – 703 с.

37. Історія української державності: практикум: [Навчальний посібник] / В.О. Хвіст. – К.: ЦП «Компринт», 2017. – 520 с.

38. Каденюк О.С. Історія України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Каденюк О. С. – К.: Кондор, 2008. – 407 с.

39. Каденюк О.С. Історія України: навч. посіб. для студ. неіст. спец. вищ. навч. закл. освіти / О. С. Каденюк. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2005. – 396 с.

40. Казьмирчук М.Г. Історія України: підруч. для вищ. навч. закл. / М.Г. Казьмирчук ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Кафедра української історії та етнополітики. – К.: Видавець Цимбаленко Є.С., 2009. – 184 с.

41. Кармалюк С.П. Історія України: хрестоматія для студ. вищ. закл. освіти, неіст. спец. / С. П. Кармалюк, М. М. Сайко. – Чернівці: Технодрук, 2009. – 464 с.
42. Комова О.С. Історія України: тематичні текстові завдання / О. С. Комова, І.М. Лебедева. – К.: Країна мрій, 2008. – 200 с.
43. Коцур В. П. Історія України в датах / В. П. Коцур [и др.]. – Переяслав-Хмельницький; Чернівці: Книги-XXI, 2007. – 144 с.
44. Кравченко Н.Б. Аграрне підприємництво в Україні: історичний аспект (кн.80-х - сер. 90-х рр. ХХ століття). - К: НУБіП, 2016. 224 с.
45. Кравченко Н.Б. Гібридна війна Росії проти України (1991-2021рр.). - К.: НУБіП, 2022. 158 с.
46. Кузнець Т.В. Історія України ХІХ століття: навч. посіб. / Кузнець Т.В. – Умань: [Жовтий], 2011. – 354 с.
47. Лазарович М.В. Історія України: навч. посіб. / М. В. Лазарович. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – К.: Знання, 2011. – 686 с.
48. Литвин В.М. Історія України: підручник / В. М. Литвин. – К.: Наукова думка, 2006. – 728 с.
49. Литвин В.М. Історія України: підручник / Володимир Литвин ; [відп. ред. В. А. Смолій] ; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. – К.: Наукова думка, 2013. – 989 с. 83
50. Литвин В.М. Історія України: підручник / Володимир Литвин. – 7-е допов. вид. – К.: Наукова думка, 2012. – 855 с.
51. Мицик Ю.А. Історія України: навч. посіб. / Юрій Мицик, Олег Бажан. – Київ: Кліо, 2015. – 677 с.
52. Нартов В. В. Історія України з давніх-давен до сьогодення / В. В. Нартов. – Х.: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2007. – 352 с.
53. Олійник С.В. Історія України: конспект лекцій для студ. неіст. ф-тів вищ. навч. закл. України / С. В. Олійник, С. А. Сидорук ; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський: Абетка: Сисин О. В., 2012. – 171 с.
54. Офіцинський Р. А. Історія УПА / Роман Офіцинський ; [худ.-оформ. Є.В. Вдовиченко]. – Харків : Орбіта, 2021. – 127 с.
55. Палій О.А. Історія України: [посібник] / Олександр Палій. – Вид. 2-ге, допов. – Київ: К.І.С, 2015. – 594 с.
56. Пасічник М. С. Історія України та її державності: конспект лекцій / М.С. Пасічник, С. М. Пасічник, О. М. Василюшин ; Укр. акад. друкарства. – Вид. 2-ге, допов. – Львів: Укр. акад. друкарства, 2011. – 759 с.
57. Подільський М.М. Історія України 1990–2012 рр. (Руїна – чи не втрачена надія) / Мирослав Подільський. – К.: Сталь, 2013. – 312 с.

58. Полянський О.А. Історія України: навч. посіб. для семінар. занять / Олег Полянський, Руслана Труба. – Л.: ЛДУФК, 2011. – 467 с.
59. Полянський О.А. Історія України: проблеми методології та методики / Олег Полянський ; [уклад. Р. І. Труба]. – Т.: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 127 с.
60. Понишляк, А. Останній командир УПА. Життя і боротьба Василя Кука / Аліна Понишляк. – Київ : Наш формат, 2021. – 256 с.
61. Посівнич, М. Життя і діяльність Степана Бандери : документи, і матеріали / ред. і упоряд. М. Посівнич ; МБУ «Центр Національного Відродження» ; Координаційна рада вшанування пам'яті лицарів ОУН і УПА. – Тернопіль : Астон, 2018. – 642 с.
62. Реєнт О. П. Історія України у схемах і таблицях: навч. посіб. для вузів і шкіл / О. П. Реєнт, В. М. Шевченко. – К.: Інститут історії України НАН України, 2005. – 162 с.
63. Рибак І.В. Історія України у проблемному викладі, в особах, термінах, назвах і поняттях: навч. посібник-коментар для студ. вищих навч. закл. / І.В. Рибак, А. Ю. Матвеев. – 2. вид., доп. – Хмельницький: ТОВ НВП «Еврика», 2004. – 200 с.
64. Стьопін А.О. Історія України. Конспект лекцій: навч. посіб. / А.О. Стьопін. – О.: Астропринт, 2007. – 160 с.
65. Сулько В. С. Історія України: навч. посіб. / В. С. Сулько ; Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, Каф. історії України. – Рівне: О. Зень [вид.], 2011. – 543 с.
66. Чуткий А. І. Історія України: навчальний посібник: у 2 кн. / А. І. Чуткий. – Кн. 1: Давня та нова історія України. – Ніжин: Видавництво НДУ, 2007. – 311 с.
67. Чуткий А. І. Історія України: навчальний посібник: у 2 кн. / А. І. Чуткий. – Кн. 2: Новітня історія України. – Ніжин: Видавництво НДУ, 2007. – 239 с.
68. Чуткий А.І. Історія України: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / А.І. Чуткий ; Міжрегіональна академія управління персоналом. – К.: МАУП, 2006. – 352 с.

Додаткова:

1. Алексеев Ю.М., Кульчицький С.В., Слюсаренко А.Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985-1999 рр.). – К.: ЕксОб, 2000. – 2095 с.
2. Багалій Д.І. Історія Слобідської України. – Харків: Дельта, 1993. – 256 с.
3. Баран В.Д., Козак Д.Н., Терпиловський Р.В. Походження слов'ян. – К.: Наук. думка, 1991. – 144 с.
4. Беретинський В. Військова організація основних українських державних формувань. – К., 1995. – 18 с.

5. Брайчевський М.Ю. Утвердження християнства на Русі. – К.: Наук. думка, 1989. – 296 с.
6. Василенко Г. Велика Скіфія. – К.: Знання, 1991.
7. Відейко М. Трипільська цивілізація. – К.: Академперіодика, 2003. – 184 с.
8. Володарі гетьманської булави. – К.: Варта, 1995. – 560 с.
9. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. – К.: Вища шк., 1994. – 539 с.
10. Грушевський М. Історія України-Руси. В 11 т., 12 кн. – К.: Наук. думка, 1991.
11. Гунчак Т. Україна: нариси політичної історії. Перша половина ХХ століття. – К.: Либідь, 1993. – 287 с.
12. Іванова Л.Г., Іванченко Р.П. Громадівський рух 60-х рр. ХІХ ст. в Україні: проблеми, ідеологія. – К.: МЛП, 1999. – 128 с.
13. Ісаєвич Я.Д., Братства та їх роль у розвитку української культури ХVІ – ХVІІІ ст. – К.: Наук. думка, 1996. – 251 с.
14. Історія українського війська / І. Крип'якевич, Б. Гнатович, З. Стефанов, О. Думін, С. Шрамченко. У 3-х Ч. – Львів: Видання Івана Тиктора, 1993. – Ч. 1. – 288 с.
15. Історія українського війська / І. Крип'якевич, Б. Гнатович, З. Стефанов, О. Думін, С. Шрамченко. У 3-х Ч. – Львів: Видання Івана Тиктора, 1993. – Ч. 2, 3. – 575 с.
16. Історія України в особах ІХ – ХVІІІ ст. – К.: Україна, 1993. – 396 с.
17. Історія України в особах ХІХ – ХХ ст. – К.: Україна, 1995. – 479 с.
18. Касьянов Г., Даниленко В. Сталінізм і українська інтелігенція. – К.: Либідь, 1991. – 342 с.
19. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. – Львів: Наукове товариство імені Т. Шевченка, 1993. – 659 с.
20. Крип'якевич І.П. Галицько-Волинське князівство. – К.: Наук. думка, 1984. – 174 с.
21. Куліш А. Голодомор 1921-1923 рр. в Русі-Україні як продовження етнічної війни 1917-1921 рр. – Харків: Просвіта, 2003. – 121 с.
22. Липинський В. Релігія і церква в історії України. – Львів: Рада, 1995. – 96 с.
23. Литвин В. Україна: досвід та проблеми державотворення (90-ті роки ХХ ст.). – К.: Наук. думка, 2001. – 560 с.
24. Лукашевич Л.М. Україна: історико-економічний огляд. Монографія. – К.: МАУП, 1997. – 208 с.
25. Малик Я., Вол Б., Чуприна В. Історія української державності. – Львів: Світ, 1995. – 246 с.

26. Мицик Ю. Джерела з історії національно-визвольної війни українського народу середини XVII століття. – Дніпропетровськ: Дніпро, 1996. – 262 с.
27. Павко А.І. Політичні партії, організації в Україні: кінець XIX – початок XX століття; зародження, еволюція, діяльність, історична доля. – К.: Знання, 2001. – 112 с.
28. Петров В. Походження українського народу. – К.: Фенікс, 1992. – 192 с.
29. Полонська-Василенко Н. Історія України. У 2-х т. – Т. 1. – 675 с.; Т. 2. – 608 с. – К.: Либідь, 1995.
30. Реєнт О. Павло Скоропадський. – К.: Альтернативи, 2003. – 304 с.
31. Солдатенков В.Ф. Українська революція: концепція та історіографія (1918- 1920 рр.). – К.: Просвіта, 1999. – 508 с.
32. Толочко П.П. Київська Русь. – К.: Абрис, 1996. – 360 с.
33. Трубайчук А. Друга світова війна. – К.: Наук. думка, 1995. – 192 с.
34. Україна у глобальному світі: колективна монографія. За заг. ред. Карпова В.В. Рига: Baltija Publishing. 2020. 258с.
35. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків. – У 3-х томах. – Т. 1. – К.: Наукова думка, 1990. – 592 с.
36. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків. – У 3-х томах. – Т. 2. – К.: Наукова думка, 1990. – 560 с.
37. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків. – У 3-х томах. – Т. 3. – К.: Наукова думка, 1993. – 560 с. 13.

Інформаційні ресурси

1. www.litopys.org.ua Ізборник
2. www.history.org.ua Інститут історії України НАН України
3. www.nbuv.gov.ua Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
4. <https://www.iananu.org.ua/> Інститут археології НАН України
5. <https://web.archive.org/web> Указ Президента України №423/2021 «Про День Української Державності»
6. <https://uk.wikipedia.org/wiki> День Української Державності
7. <https://www.youtube.com/watch?v=AaRbgs8CeZ0> Святкування Дня Української Державності у День Хрещення Київської Русі
8. <http://www.golos.com.ua/article/314085> Українська державність: поняття, основні ознаки, символи, атрибути, витоки та етапи становлення
9. <https://mltk.co.ua/stanovlennia-ukrains-koi-derzhavnosti/> Становлення української державності
10. <https://burshtyn-rada.if.gov.ua> Історична довідка про етапи українського державотворення
11. <https://armyinform.com.ua> Заснування держави Україна Великим князем і гетьманом Богданом Хмельницьким

12. <https://www.radiosvoboda.org/a/30548065.html> Період княжої України-Русі. Чию історію популяризує заповідник «Софія Київська»?
13. https://mtt.in.ua/ist-ukr_1991-2010_derzhavotvorchy-protsesty/ Початок державотворчих процесів у незалежній Україні
14. <https://uahistory.co/book/ukrznzno/165.html> Державотворчі процеси в Україні в умовах незалежності
15. <https://vlp.com.ua/node/4098> Історія України та її державності. Курс лекцій
16. <https://www.radiosvoboda.org> 30 подій, що сформували і зміцнили Незалежність України
17. <https://nv.ua/ukr/project/istoria-100-vydayushchikhsya-l-40004783.html> 100 видатних особистостей в історії України
18. https://pidru4niki.com/1348010443231/pravo/derzhavnist_kiyivskoyi_rusi Формування державності у східних слов'ян. Виникнення Давньоруської держави
19. <http://litopys.org.ua/pivtorak/pivt06.htm> Київська Русь – ранньоукраїнська держава
20. http://history.org.ua/LiberUA/Book/kn_sl/1.pdf Виникнення й еволюція державності
21. https://arm.nai.au.kiev.ua/books/history/material/navmat/tema_1/lekcia.html Україна від найдавніших часів до другої половини XVII ст.
22. <https://armyinform.com.ua> Як московія привласнила собі історію Київської Русі
23. <https://dyvys.info/2022/05/07/chomu-ruski-ne-rosiyany-a-kyivska-rus-ne-rosiya/> Чому руські – не росіяни, а Київська Русь – не росія
24. <https://localhistory.org.ua> Чому саме Україна – справжня спадкоємиця Русі
25. <https://www.youtube.com/watch?v=Ox27K6CYjYA> Уроки історії: Історія української державності

Питання на залік

1. Поняття, ознаки, символи та атрибути державності.
2. Київська Русь: передумови утворення та концепції походження держави. Державно-політичний устрій Київської Русі.
3. Суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток Київської Русі.
4. Еволюція інституту державності в Галицько-Волинському князівстві.
5. Формування українського етносу.
6. Формування української народності.
7. Концепції етногенезу слов'ян. Версії україногенезу.
8. Становлення і розвиток державності у східних слов'ян.
9. Напрями міжнародної політики княжого періоду.
10. Запровадження християнства як державної релігії на Русі.
11. Причини та наслідки феодалної роздробленості Київської Русі. Її значення в історичній долі українського та інших слов'янських народів.
12. Еволюція інституту державності в Галицько-Волинському князівстві.
13. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Польського королівства (сер. XIV – перш. пол. XVI ст.).
14. Українські землі у складі Речі Посполитої (др. пол. XVI – перш. пол. XVII ст.).
15. Люблінська унія 1569 р. та Берестейська унія 1596 р.: причини, зміст, наслідки.
16. Роль міського самоврядування за магдебурзьким правом у соціальній історії України.
17. Становлення і розвиток української культури та філософської думки (Іоанн Дамаскін, Іларіон, Володимир Мономах, Іван Вишенський, Костянтин Острозький, Петро Могила, Феофан Прокопович)
18. Історичне значення Запорозької Січі в боротьбі українського народу за державну незалежність.
19. Запорозька Січ – українська козацька демократична республіка.
20. Українська національна революція: періодизація, причини, наслідки.
21. Б.Хмельницький – реформатор і фундатор української державності.
22. Програма Б.Хмельницького щодо побудови української держави на основі ідеї української соборності. Основні ознаки Української козацької держави.
23. Генеза та розвиток українського козацтва як соціальної і державотворчої сили.
24. Українська національно-визвольна війна 1648–1676 рр.: причини, рушійні сили, історичне значення.
25. Боротьба за збереження козацької держави гетьманів Лівобережної України в добу Руїни (60-80-ті рр. XVII ст.).
26. Ліквідація царизмом інституту української державності у XVIII ст.
27. Політичний та економічний розвиток Правобережної України у др. пол. XVII – XVIII ст.

28. Особливості територіально-політичного устрою та економічного розвитку Лівобережної України в др. пол. XVII – XVIII ст.
29. Державотворча концепція і політична діяльність І.Мазепи.
30. Конституція Пилипа Орлика 1710 року, як основа українського та європейського конституціоналізму.
31. Ліквідація політичної автономії Гетьманщини. Подальша доля українського козацтва.
32. Національно-державницька думка в період перебування України під владою Російської та Австро-Угорської імперії.
33. Модернізаційні процеси на українських землях: адміністративно-політична, соціально-економічна, культурно-освітня сфери.
34. Пробудження національної самосвідомості в середовищі української інтелігенції.
35. Питання української державності і суспільно-політичному русі.
36. Український дворянський традиціоналізм другої половини XVIII – початку XIX ст.
37. Українофільство першої половини XIX ст.: ідеологічні засади та провідні діячі.
38. Ідеологія Кирило-Мефодіївського товариства.
39. Громадівський рух другої половини XIX ст.: ідеологічні засади та провідні діячі.
40. Наукове товариство ім. Т. Шевченка (НТШ): напрями діяльності та роль в українській культурі на рубежі XIX–XX ст.
41. «Народовці» та «москвофіли» в суспільно-політичному житті Західної України другої половини XIX – початку XX ст.
42. Політичні партії в Західній Україні наприкінці XIX: ідеологічні засади та провідні діячі.
43. Політичні партії в Наддніпрянській Україні наприкінці XIX – на початку XX ст.: ідеологічні засади та провідні діячі.
44. Передумови відродження української державності. Українська революція 1917-1921 рр.: досягнення й прорахунки в державотворчих змаганнях.
45. Утвердження радянської форми державності в Україні (1917-1920 рр.)
46. Історико-правові наслідки Другої світової війни для української державності.
47. Спроба лібералізації політичного режиму (1953-1964 рр.).
48. Наростання кризових явищ у політичному житті України у 60-80-х рр. XX століття.
49. Українські політичні рухи та партії початку XX ст.
50. Українські фракції в парламентах Російської та Австро-Угорської імперій.
51. Українське питання в роки Першої світової війни.
52. Українська Центральна Рада: соціальна база, структура та програмні завдання. Внутрішня та зовнішня політика.
53. Українська держава гетьмана П. Скоропадського: внутрішня та зовнішня політика, причини падіння.

54. Директорія УНР: склад, соціальна база, внутрішня та зовнішня політика, причини падіння.
55. Державотворчі процеси на західноукраїнських землях. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р.
56. Українізація в Українській СРР: політичний і соціокультурний аспекти.
57. Соціально-економічні і політичні наслідки насильницької колективізації в Україні. Голодомор 1932–1933 рр.: джерела та історія дослідження.
58. Сталінські репресії в Україні та їх згубні наслідки для України. Радянський тоталітарний режим в Україні: генеза, специфіка, періодизація, наслідки.
59. Українське питання в міжнародній політиці напередодні та на початку Другої світової війни.
60. Організація українських націоналістів (ОУН): ідеологія, методи діяльності, політичні фракції.
61. «Радянізація» західноукраїнських областей.
62. Шістдесятники в історії української культури. Дисидентський рух в Україні у 60–80-х рр. ХХ ст.
63. Складність та суперечливість перебудовчих процесів в Україні (1985 – 1991 рр.)
64. Розпад Радянського Союзу і проголошення незалежної України: причини, рушійні сили, історичне значення.
65. Незалежна Українська держава: шляхи легітимізації.
66. Історичний вимір конституційного процесу та його роль у політичному реформуванні України.
67. Політична система України: шляхи демократичних перетворень.
68. Українські вектори міжнародної політики.
69. Розгортання державотворчих процесів: створення правової бази, становлення владних структур, формування багатопартійності.
70. Зовнішньополітичний курс незалежної України.
71. Конституційний процес та прийняття Основного Закону України 1996 р.
72. Реформування політичної системи та розбудова громадянського суспільства у незалежній Україні.
73. Соціально-економічні перетворення в незалежній Україні.
74. Україна як фактор міжнародної політики. Інтегрування України в європейське та світове співтовариство.
75. Міграційні процеси в новій і новітній історії України. Формування української діаспори.
76. Сутність та наслідки політичних криз в Україні в кінці 2004 р. та у кінці 2013 – на початку 2014 рр.
77. «Революція Гідності».
78. Створення автокефальної помісної Православної церкви України.
79. Російська агресія проти України. Анексія Криму. Антитерористична операція.
80. Повномасштабна війна росії проти України (24 лютого 2022 р.).